

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2022. gada 19. oktobrī

Satversmes tiesas 4. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Jānis Neimanis, tiesneši Artūrs Kučs un Anita Rodiņa,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 178/2022),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Latvijas Sodu izpildes kodeksa 13.¹ pantu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 89., 92. un 96. pantam un spēkā neesošu no pamattiesību aizskāruma rašanās brīža;

1.2. nodrošināt Pieteikuma iesniedzēja un viņa ģimenes locekļu anonimitāti Satversmes tiesas procesā.

2. Apstrīdētā norma noteic, ka notiesāto ievietošanu konkrētajā brīvības atņemšanas iestādē nosaka Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieks, ievērojot medicīnas, drošības un noziedzības novēršanas kritērijus. Ieslodzījuma vietu

pārvaldes priekšnieka lēmums par notiesātā ievietošanu brīvības atņemšanas iestādē nav apstrīdams un pārsūdzams.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts

pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punkts noteic: izskatot pieteikumu, Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Pieteikuma iesniedzējs jau iepriekš ir vērsies Satversmes tiesā, lūdzot atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 89., 92. un 96. pantam (ieteikums Nr. 124/2022). Satversmes tiesas 1. kolēģija 2022. gada 28. jūlijā nolēma atteikties ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 124/2022, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu (turpmāk – kolēģijas 2022. gada 28. jūlija lēmums).

5.1. Kolēģijas 2022. gada 28. jūlija lēmumā citstarp atzīts, ka, lūdzot izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 89. pantam, pieteikumā ir jāpamato, kādas papildu tiesības vai saistības, kas neietilpst Satversmes pamattiesību normu saturā,

attiecībā uz konkrēto situāciju izriet no Satversmes 89. panta. Kolēģija secināja, ka pieteikumā šāds pamatojums nebija sniegts. Arī izskatāmajā pieteikumā šāds pamatojums nav ietverts.

Līdz ar to pieteikumā par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 89. pantam ietvertais faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

5.2. Kolēģijas 2022. gada 28. jūlija lēmumā arī secināts, ka pieteikumā nav sniegts Satversmes tiesas judikatūrai atbilstošs juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 96. pantam. Turklāt kolēģija konstatēja, ka Pieteikuma iesniedzēja apsvērumi par apstrīdētās normas neatbilstību Satversmes 92. pantam ir saistīti ar Satversmes 96. pantā ietverto tiesību uz ģimenes dzīvi iespējamo pārkāpumu. Proti, Pieteikuma iesniedzējs bija norādījis, ka Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka lēmumam par ieslodzītā ievietošanu konkrētā brīvības atņemšanas iestādē būtu jābūt apstrīdamam un pārsūdzamam, jo šo tiesību liegums pārkāpj viņa tiesības uz ģimenes dzīvi. Ievērojot minēto un jau iepriekš norādītos pieteikumā konstatētos juridiskā pamatojuma trūkumus, kolēģija atzina, ka pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums arī tam, kādēļ likumdevējam no Satversmes 92. panta pirmā teikuma izriet pienākums nodrošināt, ka Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka lēmums ir apstrīdams un pārsūdzams.

Izskatāmajā pieteikumā ir iekļauti papildu argumenti par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. un 96. pantam. Tāpat pieteikumam ir pievienoti vairāki jauni, Pieteikuma iesniedzēja faktiskos apstākļus apliecinoši dokumenti, kas attiecas uz viņam Satversmes 92. un 96. pantā ietverto pamattiesību aizskārumu.

Līdz ar to pieteikumā par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. un 96. pantam ietvertais juridiskais pamatojums un faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, un kolēģijai no jauna ir jāpārbauda pieteikuma atbilstība Satversmes tiesas likuma prasībām.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē ietverto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs, izciešot brīvības atņemšanas sodu, ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka [datums] lēmumu pārvietots no Jelgavas cietuma uz Daugavgrīvas cietumu. Pieteikuma iesniedzējs Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšniekam lūdzis viņu nepārvietot uz Daugavgrīvas cietumu, jo viņa ģimenei ieslodzījuma vietas attāluma dēļ nebūšot iespēju viņu apciemot. Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieks, sniedzot atbildi uz Pieteikuma iesniedzēja iesniegumu, norādījis, ka saskaņā ar apstrīdēto normu lēmums par notiesātā ievietošanu brīvības atņemšanas iestādē nav apstrīdams un pārsūdzams.

Neraugoties uz minēto, Pieteikuma iesniedzējs vērsies Ieslodzījuma vietu pārvaldē atkārtoti, pēc būtības lūdzot izdot administratīvo aktu, ar kuru viņš turpmākai soda izciešanai tiktu pārvietots no Daugavgrīvas cietuma uz Jelgavas cietumu. Ieslodzījuma vietu pārvalde ar [datums] lēmumu atteikusies to darīt. Lēmums pamatots ar to, ka, lemjot jautājumu par notiesātā ievietošanu konkrētā brīvības atņemšanas iestādē, Ieslodzījuma vietu pārvalde varot ņemt vērā ieslodzītā ģimenes locekļu dzīvesvietas attālumu no ieslodzījuma vietas, taču tai neesot pienākuma to darīt, tādēļ Pieteikuma iesniedzēja cilvēktiesības neesot būtiski aizskartas.

Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētā norma kā kritēriju personas ievietošanai konkrētā ieslodzījuma vietā neņem vērā Pieteikuma iesniedzēja ģimenes locekļu dzīvesvietas ģeogrāfisko novietojumu un viņu faktiskās iespējas ar Pieteikuma iesniedzēju satikties, tādēļ esot aizskartas viņam Satversmes 96. pantā ietvertās pamattiesības. Tāpat pieteikumā norādīts arī uz Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 92. pantā ietverto tiesību uz taisnīgu tiesu iespējamu aizskārumu.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

7. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir

izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī ja personai šādu iespēju nav.

7.1. Satversmes tiesa ir atzinusi: pieteikuma iesniedzējam ir jāievēro subsidiaritātes princips, kura mērķis ir nodrošināt, lai tiesa, izskatot lietu pēc būtības, visupirms izmantotu tās rīcībā esošās juridiskās metodes Satversmei atbilstoša rezultāta sasniegšanai. Atbilstoši šim principam personai pirms vēršanās Satversmes tiesā nepieciešams izsmelt reālās un efektīvās iespējas aizstāvēt savas aizskartās pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 7. oktobra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2018-19-03 15.1. punktu*).

Situācijā, kad tiesību norma paredz skaidru un nepārprotamu aizliegumu kādu lēmumu pārsūdzēt tiesā, personai vispārējo tiesību aizsardzības līdzekļu nav (*sk. Satversmes tiesas 2014. gada 10. jūnija sprieduma lietā Nr. 2013-18-01 9. punktu*). Šajā ziņā kolēģija ņem vērā, ka Satversmei atbilstoša tiesību normas piemērošana vienmēr ietver piemērojamās tiesību normas atrašanu un atbilstošu iztulkošanas metožu izmantošanu, intertemporālās un hierarhiskās piemērojamības izvērtēšanu, judikatūras un tiesību doktrīnas izmantošanu, kā arī tiesību tālākveidošanu (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 30. decembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-08-01 13. punktu*). Turklāt, interpretējot tiesību normu, nepieciešams izmantot ne tikai gramatisko, bet arī sistēmisko, vēsturisko un teleoloģisko interpretācijas metodi (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 16. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-07-05 14.1. punktu*). Šīs Satversmes tiesas atziņas kolēģijai jāievēro, pārbaudot to, vai tiesību norma patiešām paredz skaidru un nepārprotamu aizliegumu kādu lēmumu pārsūdzēt tiesā, un attiecīgi to, vai personai ir vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi.

7.2. Apstrīdētajā normā ir noteikts, ka Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka lēmums par notiesātā ievietošanu brīvības atņemšanas iestādē nav apstrīdams un pārsūdzams. No apstrīdētās normas izstrādes procesa materiāliem izriet, ka tajā paredzētais Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka lēmuma pārsūdzības aizliegums balstīts uz administratīvo tiesu judikatūras atziņu, ka minētais lēmums ir iekšējs lēmums, jo tas attiecas uz iestādei īpaši pakļautu personu –

ieslodzīto – un ir saistīts ar cietuma iekšējas organizācijas jautājumiem (sk. likumprojekta Nr. 168/Lp12 “Grozījumi Latvijas Soduzpildes kodeksā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumu (anotāciju). Pieejams: saeima.lv).

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 1. panta trešās daļas 2. punktam iestādes iekšējs lēmums, kas skar citstarp tikai iestādei īpaši pakļautu personu, nav administratīvais akts. Tomēr saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 1. panta trešo daļu šāds lēmums būtu atzīstams par administratīvo aktu, ja tas būtiski ierobežo iestādei īpaši pakļautas personas cilvēktiesības. Tātad gadījumā, ja ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes iekšējo lēmumu par ieslodzītā ievietošanu brīvības atņemšanas iestādē tiktu būtiski ierobežotas viņa cilvēktiesības, šāds lēmums būtu atzīstams par administratīvo aktu un tā tiesiskumu varētu pārbaudīt administratīvajā procesā. Ņemot vērā minēto un apstrīdētās normas izstrādes procesa materiālus, kolēģija nekonstatē, ka, pieņemot apstrīdēto normu, likumdevēja mērķis bija neļaut pārsūdzēt tādus lēmumus par ieslodzītā ievietošanu brīvības atņemšanas iestādē, kuri būtiski ierobežo attiecīgā ieslodzītā cilvēktiesības. Līdz ar to apstrīdētās normas vārdiskais tvērums ir pārāk plašs un var tikt sašaurināts, izmantojot teleoloģisko redukciju un tādējādi piemērojot apstrīdēto normu atbilstoši Satversmei.

Arī Senāts jau ir atzinis, ka apstrīdētajā normā minētais lēmums var tikt izskatīts administratīvā procesa kārtībā, ja tas būtiski ierobežo iestādei īpaši pakļautās personas cilvēktiesības (sk., piemēram, Senāta 2020. gada 30. oktobra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-1504/2020 (680046317) 4. punktu). Vēl jo vairāk – Senāts ir secinājis, ka personas pārvietošana, tāpat kā atteikums to pārvietot uz citu ieslodzījuma vietu, var skart personas tiesības uz privāto dzīvi situācijā, kurā personas atrašanās konkrētajā ieslodzījuma vietā atņem pieteicējam tiesības uz attiecību uzturēšanu ar ģimeni. Šādā situācijā personai varētu būt tiesības lūgt tās pārvietošanu tieši no vienas ieslodzījuma vietas uz citu. Tāpēc, ja tiesa, novērtējot minētos pieteicēja argumentus, secinātu, ka faktiskā situācija patiešām liecina, ka pieteicējam konkrētā cietumā tā atrašanās vietas dēļ ir būtiski aizskartas iespējas uzturēt attiecības ar ģimeni, tādā veidā ierobežojot pieteicēja tiesības uz privāto dzīvi, tiesai būtu tiesības uzdot iestādei novērst pastāvošo aizskārumu, pārvietojot

pieteicēju uz citu ieslodzījuma vietu (*sk., piemēram, Senāta 2017. gada 24. februāra lēmuma lietā Nr. SKA-729/2017 (A420259916) 14. punktu*).

Tādējādi attiecībā uz situācijām, kad ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka lēmumu apstrīdētā norma ieslodzītajam ir piemērota un tādā veidā ir būtiski ierobežotas ieslodzītā cilvēktiesības, apstrīdētajā normā nav ietverts skaidrs un nepārprotams aizliegums minēto lēmumu pārsūdzēt administratīvajā tiesā. Šajā ziņā Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka administratīvais process tiesā ir reāls un efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 7. oktobra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2018-19-03 15.2. punktu*).

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējam ir iespējas aizstāvēt savas pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

7.3. Apstrīdētā norma Pieteikuma iesniedzējam piemērota ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka [datums], ar kuru Pieteikuma iesniedzējs pārvietots no Jelgavas cietuma uz Daugavgrīvas cietumu. Lēmumā nav norādes par tā apstrīdēšanas vai pārsūdzēšanas iespēju.

No pieteikumam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs [datums] vērsies Ieslodzījuma vietu pārvaldē ar iesniegumu, pēc būtības arī lūdzot izdot administratīvo aktu, ar kuru viņu turpmākai soda izciešanai pārvietotu no Daugavgrīvas cietuma uz Jelgavas cietumu. Ar [datums] lēmumu Ieslodzījuma vietu pārvalde atteikusies šo administratīvo aktu izdot. Minētajā lēmumā ietverta norāde, ka šo lēmumu var pārsūdzēt, iesniedzot pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā, viena mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās dienas.

Tomēr ne no pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem, ne no Tiesu informācijas sistēmā pieejamās informācijas kolēģija nav guvusi apstiprinājumu tam, ka Pieteikuma iesniedzējs Ieslodzījuma vietu pārvaldes [datums] un [datums] lēmumus būtu pārsūdzējis administratīvajā tiesā. Tādējādi Pieteikuma iesniedzējs viņam pieejamās iespējas aizstāvēt savas aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem nav izmantojis.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un sestās daļas 2. punktā noteiktajām prasībām.

8. Papildus Pieteikuma iesniedzējs lūdzis nodrošināt viņa un viņa ģimenes locekļu anonimitāti Satversmes tiesas procesā.

Saskaņā ar likuma „Par tiesu varu” 28.³ pantu pieteikums, pēc kura izskatīšanas pieņemts lēmums par atteikšanos ierosināt lietu, ir ierobežotas pieejamības informācija. Lēmums par atteikšanos ierosināt lietu var tikt publicēts Satversmes tiesas mājaslapā, aizklājot fizisku personu identificējošu informāciju. Tādējādi konkrētajā gadījumā nav nepieciešams papildus noteikt ierobežotu pieejamību Pieteikuma iesniedzēju un viņa ģimenes locekļus identificējošajai informācijai.

Līdz ar to šā lēmuma 1.2. apakšpunktā norādītais lūgums ir atstājams bez izskatīšanas.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. un 5. punktu, Satversmes tiesas 4. kolēģija

nolēma:

1. Atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 178/2022).
2. Atstāt bez izskatīšanas šā lēmuma 1.2. apakšpunktā norādīto lūgumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Jānis Neimanis